

VIJEĆE EUROPE

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET ČULJAK I DRUGI PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 58115/00)

PRESUDA

STRASBOURG

19. prosinac 2002.

Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44., stavku 2. Konvencije. Ona može podlijegati uredničkoj reviziji.

U predmetu Čuljak i drugi protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću sastavljenom

od:

- g. C.L. ROZAKIS, *predsjednik*
- gđa F. TULKENS,
- g. P. LORENZEN,
- gđa N. VAJIĆ,
- g. E. LEVITS,
- g. A. KOVLER,
- gđa V. ZAGREBELSKY *suci*
- i. g. S. NIELSEN, *zamjenik tajnika Odjela*

nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 28. studenog 2002.,

donosi slijedeću presudu koja je usvojena 28. studenog 2002.:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 58115/00) protiv Republike Hrvatske kojeg su dvojica hrvatskih državljana, g. Gojko i g. Branko Čuljak te tvrtka Mesoproduct ("podnositelji") podnijeli Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija") dana 16. prosinca 1999.

2. Podnositelje je pred Sudom zastupao g. Ivan Žalac, odvjetnik iz Slavonskog Broda. Hrvatsku Vladu ("Vlada") zastupala je njena zastupnica, gđa Lidija Lukina-Karajković.

3. Podnositelji su posebice tvrdili da je dužina tri postupka nerazumno duga, protivno članku 6. § 1 Konvencije.

4. Zahtjev je dodijeljen Četvrtom odjelu Suda (pravilo 52., § 1 Poslovnika Suda). Dana 1. studenog 2001. Sud je promijenio sastav svojih odjela (pravilo 25. § 1). Ovaj predmet dodijeljen je novo formiranom Prvom odjelu. U okviru tog Odjela, vijeće koje je trebalo razmatrati predmet (članak 27. § 1 Konvencije) bilo je sastavljeno u skladu s pravilom 26. § 1.

5. Odlukom od 16. svibnja 2002. Sud je zahtjev proglasio dopuštenim.

6. Vijeće je odlučilo, nakon savjetovanja sa strankama, da nije potrebna rasprava o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59. § 2, *in fine*).

ČINJENICE

7. Prvi i drugi podnositelji su rođeni 1958., odnosno 1959., i žive u Požegi. Treći podnositelj zahtjeva je “Mesoprodukt”, poduzeće za proizvodnju mesa.

8. Godine 1991. prvi i drugi podnositelj zahtjeva osnovali su poduzeće za proizvodnju mesa – “Mesoprodukt” u Požegi. Poduzeće je u cijelosti u vlasništvu prvog i drugog podnositelja, i oni su odgovorni za obveze poduzeća sa cijelom svojom imovinom. U ovom predmetu radi se o nekoliko postupaka koji se odnose na “Mesoprodukt”.

1. Postupak protiv Županije Požeško-Slavonske

9. Odlukom veterinarskog inspektora Ureda za gospodarstvo Županije Požeško-Slavonske od 26. svibnja 1994., poduzeću podnositelju zahtjeva bilo je zabranjeno klanje životinja i proizvodnja mesa za ljudsku prehranu.

10. Povodom žalbe poduzeća podnositelja zahtjeva, Komisija za žalbe Ministarstva poljoprivrede i šumarstva, Uprava za veterinarstvo ukinula je 14. lipnja 1994. prvostupanjsku odluku.

11. Dana 14. studenog 1994. poduzeće podnositelj zahtjeva podnijelo je tužbu Općinskom sudu u Požegi, tražeći naknadu štete od strane Županije Požeško-Slavonske zbog činjenice da mu je bila zabranjena proizvodnja mesa od 26. svibnja 1994. do 14. lipnja 1994.

12. Prije 5. studenog 1997. Općinski sud u Požegi naredio je provođenje financijskog vještačenja te pozvao podnositelje na plaćanje predujma troškova vještačenja. Podnositelji su djelomično podmirili troškove predujma.

13. Dana 3. travnja 1998. sud je pozvao podnositelje na plaćanje ostatka predujma.

14. Dana 14. svibnja 1999. imenovani vještak obavijestio je sud da podnositelji nisu platili predujam troškova.

15. Na ročištu održanom 7. svibnja 1999. sud je pozvao Poreznu upravu u Požegi da podnese dokumentaciju o prihodu poduzeća podnositelja u 1993. i 1994. godini radi provođenja potpunog financijskog vještačenja. U siječnju 2000. godine podneseni su zatraženi dokumenti. Dana 10. travnja 2000. sud je poslao te dokumente imenovanom vještaku. Podnositelji su pozvani na plaćanje troškova predujma za novo vještačenje.

16. Slijedeće ročište, zakazano za 23. siječanj 2001., odgođeno je na zahtjev podnositeljevog odvjetnika.

17. Na ročištu održanom 1. ožujka 2001. sud je proglasio mirovanje postupka zato što podnositelji, premda su zaprimili obavijest o datumu održavanja ročišta, nisu pristupili.

18. Dana 12. lipnja 2001. odvjetnik podnositelja je zatražio od suda da nastavi sa postupkom. Sud je potom naložio da se provede dodatno vještačenje te pozvao tuženika da plati predujam za vještačenje.

19. Dana 5. prosinca 2001. tuženik je obavijestio sud da ne želi platiti troškove.

20. Dana 4. siječnja 2002. sud je zatražio od Trgovačkog suda u Slavenskom Brodu da dostavi dokumentaciju o registraciji poduzeća podnositelja.

Dana 17. siječnja dostavljena je zatražena dokumentacija.

21. Na ročištu održanom 18. veljače 2002. saslušan je jedan svjedok, a tuženik je podnio daljnje pismeno očitovanje. Od odvjetnika podnositelja zatraženo je da se pismeno očituje te da specificira svoj tužbeni zahtjev u roku od petnaest dana.

22. Izgleda da se postupak još uvijek vodi pred sudom prvog stupnja.

2. Postupak protiv Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva financija

23. Dana 18. ožujka 1994. policija je zaplijenila vozilo u vlasništvu supruge prvog podnositelja zahtjeva. Vozilo je bilo korišteno za prijevoz robe namijenjene "Mesoproduktu". Dana 21. travnja vozilo je vraćeno.

24. Dana 14. studenog 1994. poduzeće podnositelj zahtjeva podnijelo je tužbu Općinskom sudu u Požegi protiv Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva financija tražeći naknadu štete radi izgubljene dobiti zbog nemogućnosti transporta robe sa spomenutim vozilom.

25. Dana 14. kolovoza 1996. sud prvog stupnja donio je odluku kojom se usvaja podnositeljev zahtjev. Obje stranke uložile su žalbu protiv te presude.

26. Dana 19. studenog 1997. Županijski sud u Požegi ukinuo je presudu prvog stupnja i vratio predmet na ponovno suđenje.

27. Ročište zakazano za 16. lipanj 1998. odgođeno je radi bolesti vještaka koji je trebao biti saslušan.

28. Ročište zakazano za 4. lipanj 1999. odgođeno je zbog odsutnosti vještaka.

29. Dana 29. listopada 1999. donesen je Zakon o izmjeni Zakona o obveznim odnosima koji propisuje da se, do donošenja posebnog propisa o tome, prekidaju svi postupci radi naknade štete koja je počinjena od strane Hrvatske vojske ili policije za vrijeme njihovog djelovanja u službi, za vrijeme rata u Hrvatskoj.

30. Dana 22. siječnja 2002. postupak je prekinut na temelju gore navedenog zakona.

31. Odvjetnik podnositelja podnio je žalbu protiv te odluke. Županijski sud u Požegi odbio je žalbu dana 27. ožujka 2002.

32. Postupak se sukladno tome i dalje vodi pred prvostupanjskim sudom.

3. Postupak protiv Ministarstva financija

33. Dana 9. prosinca 1993. Postaja financijske policije za Požeško-Slavonsku Županiju naredila je poduzeću podnositelju zahtjeva plaćanje poreza na promet proizvoda i usluga u iznosu od 172.837,52 kuna (HRK) i 363.600,87 kuna (HRK) na ime kamata. Kako su podnositelji odbili platiti te iznose, blokiran je bankovni račun "Mesoprodukta".

34. Žalbe koje su uslijedile od strane poduzeća podnositelja zahtjeva bile su uspješne i 13. siječnja 1997. rečeno Ministarstvo je ponovo odredilo plaćanje poreza u iznosu od 64.955,00 kuna (HRK) i 64.381,52 kuna (HRK) na ime kamata. Podnositelji zahtjeva platili su te iznose odmah po primitku odluke.

35. Nakon toga, 19. studenog 1997. poduzeće podnositelj zahtjeva podnijelo je tužbu Općinskom sudu u Požegi tražeći naknadu štete od Ministarstva financija zbog činjenice da je pogrešan obračun poreza prouzročio nepotrebnu blokadu računa poduzeća.

36. Dana 9. prosinca 1997. tuženik je dostavio podnesak kojim osporava podnositeljev zahtjev.

37. Pripremno ročište zakazano za 10. prosinac 1997. odgođeno je zbog odsustva tuženika.

38. Dana 15. listopada 1998. tuženik je podnio detaljan odgovor, i osporio zahtjev poduzeća podnositelja.

39. Slijedeće ročište održano je 29. listopada 1998.

40. Dana 15. listopada 1999. sud je pozvao podnositelje na plaćanje sudske pristojbe. Podnositelji to nisu učinili.

41. Dana 2. ožujka 2000. sud je obavijestio Poreznu upravu da podnositelji nisu platili sudsku pristojbu.

42. Na ročištu održanom 17. siječnja 2001. tuženik je predložio da se proglašava mirovanje postupka sve dok podnositelji ne plate sudsku pristojbu. Sud je pozvao Poreznu upravu da ga obavijesti da li su podnositelji platili pristojbu. Također je pozvao Trgovački sud u Požegi da podnese dokumentaciju o imovini poduzeća podnositelja zahtjeva.

43. Dana 6. ožujka 2001. Trgovački sud u Požegi podnio je tražene dokumente.

44. Izgleda da je postupak trenutno u tijeku pred sudom prvog stupnja.

4. Postupak pred Ustavnim sudom

45. U odnosu na gore spomenuta tri parnična postupka poduzeće podnositelj podnijelo je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, u skladu sa člankom 59. stavak 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Zakon o Ustavnom sudu) tražeći ubrzanje tih postupaka.

46. Odlukom od 4. svibnja 2000. Ustavni sud odbio je poduzeće podnositelja zahtjeva, nalazeći da postupci nisu prekoračili zahtjev za razumnim rokom.

PRAVO

INAVIDNA POVREDA ČLANKA 6. § 1 KONVENCIJE

47. Podnositelji prigovaraju da tri parnična postupka koja je pokrenulo poduzeće podnositelj, a koje je u vlasništvu prvog i drugog podnositelja, nisu dovršena u "razumnom roku" kako je propisano člankom 6. § 1 Konvencije, čiji relevantni dio glasi kako slijedi:

"Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo da ... sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj"

Sud prvo bilježi da nije osporeno da su prvi i drugi podnositelj jedini vlasnici "Mesoprodukta" te osobno odgovorni za njegove postupke, radi čega mogu tvrditi da su žrtve u smislu članka 34. Konvencije.

A. Razdoblje koje treba uzeti u obzir

48. Sud primjećuje da su dva postupka započela 14. studenog 1994. dok je treći postupak počeo 19. studenog 1997.

49. Međutim, razdoblje koje ulazi u nadležnost Suda u odnosu na prvi i drugi postupak nije započelo 14. studenog 1994., nego 6. studenog 1997., nakon što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku (vidi Horvat protiv Hrvatske, br. 51585/99, § 50, 26. srpanj 2001., ECHR – 2002...).

50. Sva tri postupka su u tijeku pred sudom prvog stupnja.

51. Sud ponavlja da se, radi određivanja razumnosti vremena o kojem se radi, u obzir mora uzeti stanje postupka na dan 5. studeni 1997. (vidi, između ostalih izvora, Styranski protiv Poljske, br. 28616/95, § 46, ECHR 1998-VIII). U vezi s tim, Sud bilježi da su, u trenutku stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku, prvi i drugi postupak trajali oko tri godine.

B. Primjenjivi kriteriji

52. Sud podsjeća da razumnost dužine postupka treba biti ocijenjena u svjetlu okolnosti predmeta, i uzimajući u obzir kriterije postavljene u praksi Suda, a posebice složenost predmeta, ponašanje podnositelja i mjerodavnih tijela, te važnost predmeta za podnositelja (vidi, kao nedavne izvore, Humen protiv Poljske (GC), br. 26614/95, § 60, 15. listopada 1999., neobjavljena, i Mikulić protiv Hrvatske, br. 53176/99, § 38, 7. veljače 2002., biti će objavljena u službenim izvješćima Suda).

C. Ocjena suda

53. Vlada tvrdi da sadržaj predmeta podnositelja ne zahtjeva posebnu žurnost u njihovom rješavanju kao što je to primjerice slučaj u predmetima koji se odnose na obiteljsko pravo, ili na isplatu štete žrtvama prometnih nesreća. Podnositelji se nisu izjasnili po tom pitanju.

54. Sud smatra da, bez obzira da li predmet postupka traži posebnu hitnost u odlučivanju, postupci ne izgledaju činjenično i pravno složeni. Sud stoga ne nalazi da bi se time mogla opravdati dužina postupaka.

55. Glede ponašanja podnositelja, Vlada je tvrdila da su oni značajno pridonijeli odgodama u postupcima. U prvom postupku podnositelji su tražili odgodu ročišta zakazanog za 23. siječanj 2001., propustili podnijeti pismeno očitovanje te nisu pristupili ročištu zakazanom za 1. ožujak 2001. Zbog ponašanja podnositelja taj postupak bio je u mirovanju od 1. ožujka 2001. do 12. lipnja 2001. Nadalje, čak i nakon što je postupak nastavljen, odvjetnik podnositelja nije specificirao tužbeni zahtjev kako je to tražio Općinski sudu u Požegi.

56. U odnosu na drugi postupak, Vlada je istaknula da je sud bio spriječen u poduzimanju daljnjih radnji od 29. listopada 1999. kada je na snagu stupio Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima prema kojemu se prekidaju svi postupci koji se vode radi naknade štete koju su prouzročili pripadnici Hrvatske vojske ili policije za vrijeme trajanja Domovinskog rata u Hrvatskoj.

57. Glede trećeg postupka, Vlada je iznijela da su podnositelji propustili platiti sudske pristojbe, čime su onemogućili sud da postupa u tom predmetu.

58. Uzevši sve zajedno, Vlada smatra da zahtjev ne ukazuje na bilo kakvu povredu članka 6. Konvencije, jer se odugovlačenja mogu u cijelosti pripisati podnositeljima.

59. Podnositelji su iznijeli da nisu bili u mogućnosti platiti sudske pristojbe i predujam za troškove vještačenja zato što je bankovni račun poduzeća podnositelja bezrazložno bio blokiran. Međutim, činjenica da nisu platili sudske pristojbe ne može, prema njihovom stajalištu, spriječiti sud da odluči o njihovim zahtjevima.

60. Nadalje, podnositelji su tvrdili da se odugovlačenja u potpunosti mogu pripisati domaćim vlastima zato što su ročišta bila rijetko održavana i sudovi su bili neaktivni.

61. Sud bilježi da, od 5. studenog 1997., kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku, prvi postupak traje oko pet godina na jednoj instanci. U tom

razdoblju niti jedno ročište nije održano do 7. svibnja 1999., što iznosi jednu godinu, šest mjeseci i jedan dan, a predmet je bio neaktivan između 3. travnja 1998. i 4. svibnja 1999., što iznosi jednu godinu, jedan mjesec i jedan dan.

62. Nadalje, Poreznoj upravi u Požegi trebalo je osam mjeseci da podnese Općinskom sudu u Požegi traženu dokumentaciju, a sudu je trebalo daljnjih tri mjeseca da tu dokumentaciju proslijedi imenovanom vještaku.

63. U svjetlu ovih razdoblja neaktivnosti te duljine postupka u cijelosti, čak i ako se može smatrati da su podnositelji pridonijeli duljini tražeći odgodu i propuštajući do sada podnijeti svoj konačni zahtjev, Sud nije uvjeren Vladinim objašnjenjem za odugovlačenja. On ponavlja da je na Državama ugovornicama da organiziraju svoj pravni sustav na takav način da njihovi sudovi mogu svakome jamčiti da će u razumnom roku dobiti konačnu odluku u sporu o njihovim pravima i obvezama građanske naravi (vidi, između ostalog, Horvat protiv Hrvatske, gore citirana, § 59).

64. Glede drugog postupka, Sud podsjeća da on traje oko pet godina nakon 5. studenog 1997. U tom razdoblju predmet je bio neaktivan između 16. lipnja 1998. i 4. lipnja 1999. što iznosi oko godinu dana.

65. Još važnije, Sud bilježi da od 29. listopada 1999. nije bilo aktivnosti u postupku radi izglasavanja zakona kojim je naloženo da se, do donošenja posebnog propisa, prekidaju svi postupci vezani uz akte pripadnika Hrvatske vojske ili policije za vrijeme trajanja Domovinskog rata.

66. Uzevši u obzir razdoblja neaktivnosti prije 29. listopada 1999. i činjenicu da nikakav novi propis, koji bi omogućio podnositeljima da od domaćih sudova dobiju odluku o njihovom građanskom zahtjevu, još nije donesen, Sud odbacuje tvrdnje Vlade da se odugovlačenje može u potpunosti pripisati podnositeljima. Upravo suprotno, Sud smatra da je, premda je točno da su sudovi spriječeni u postupanju sa predmetom, odgovornost za to isključivo na domaćim vlastima, budući da je Sabor izglasao zakon kojim se nalaže prekid svih sličnih postupaka te, da do sada, nije donio nikakav novi propis o toj materiji.

67. Konačno, glede trećeg postupka, Sud bilježi da on traje oko pet godina. U tom razdoblju održana su tri ročišta. Nije bilo aktivnosti od 9. prosinca 1997. do 10. prosinca 1999. što iznosi dvije godine.

68. U odnosu na tvrdnju Vlade da su podnositelji pridonijeli duljini postupka jer nisu platili sudsku pristojbu, Sud bilježi da ta činjenica nije spriječila Općinski sud u Požegi da postupa u tom predmetu.

69. Sud stoga smatra da je, uzevši u obzir cjelokupnu duljinu postupaka te razdoblja neaktivnosti, njihova duljina prekomjerna.

70. Zaključno, Sud nalazi da je došlo do povrede članka 6. § 1 u odnosu na sva tri postupka.

III PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

71. Članak 41. Konvencije propisuje sljedeće:

"Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije ili dodatnih protokola, a unutarnje pravo visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci."

A. Odšteta

72. Podnositelji su tražili naknadu od 2.195.880¹ kuna na ime financijskih gubitaka koje su navodno pretrpili radi duljine postupaka. Objašnjeno je da je poduzeću podnositelju onemogućen nastavak proizvodnje mesa zato jer mu je blokiran bankovni račun.

73. Vlada je iznijela da podnositelji mogu tražiti naknadu štete samo u odnosu na povredu zahtjeva za razumnim rokom.

74. Sud bilježi da je zahtjev podnositelja za naknadu materijalne štete utemeljen na navodno izgubljenoj dobiti. Sud ne može špekulirati kakav bi bio ishod da su podnositelji dobili konačnu odluku o njihovim tužbama u razumnom roku. Sukladno tome, Sud odbija zahtjev.

75. U odnosu na nematerijalnu štetu, prvi i drugi podnositelj traže iznos od 500.000 kuna svaki i 1.000.000 u ime poduzeća podnositelja.

76. Vlada je zatražila do Suda da odredi iznos pravične naknade u skladu sa svojom praksom u građanskim predmetima u kojima se zahtjeva normalna revnost.

77. Sud prihvaća da su podnositelji pretrpili nematerijalnu štetu kao posljedicu duljine postupka. Temeljeći svoju ocjenu na pravičnoj osnovi i uzimajući u obzir okolnosti predmeta, Sud dodjeljuje prvom i drugom podnositelju 4,500 eura svakom. Glede poduzeća podnositelja, Sud bilježi da je ono javno trgovačko društvo, u potpunosti u vlasništvu prvog i drugog podnositelja koji su odgovorni za obveze poduzeća svojom imovinom. Iz tog razloga nikakva posebna naknada neće biti dodijeljena u tom pogledu.

B. Troškovi i izdaci

78. U odnosu na prvi postupak pred domaćim sudovima, podnositelji su tražili iznos od 161.151 kuna na ime troškova i izdataka, u odnosu na drugi postupak iznos od 36.630 te u odnosu na treći postupak iznos od 328.314,20 kuna. Objasnili su da su to troškovi za pravno zastupanje u tim postupcima.

79. U odnosu na postupak pred Sudom podnositelji su tražili iznos od 610.610 za pravno zastupanje.

80. Vlada je pozvala Sud da odredi iznos troškova i izdataka koje su podnositelji imali.

81. Sud ponavlja da se troškovi i izdaci mogu dosuditi samo ako su bili neophodni i doista pretrpljeni od podnositelja te ako je njihov iznos razuman.

82. Glede pretrpljenih troškova i izdataka, Sud primjećuje da su podnositelji tražili naknadu odvjetničkog honorara za svog zastupnika. Primjenjujući kriterije utvrđene u sudskoj praksi potrebno je procijeniti da li je zatražena suma doista potrošena te da li je bila nužna da bi se spriječila ili otklonila povreda Konvencije, te da li je taj iznos razuman (vidi, između ostalog, Ozturk protiv Turske (GC), br. 22479/93, § 83, ECHR 1999.-VI). Sud bilježi da je g. Žalac zastupao podnositelje u postupku pred Sudom. Odlučujući, ponovo ovdje, na temelju pravične osnove, Sud smatra razumnim dodijeliti podnositeljima iznos od 2.000 eura za njihove troškove i izdatke.

C. Zatezna kamata

¹ približno 302,700 eura

83. Sud smatra prikladnim da se zatezna kamata obračuna prema najnižoj kreditnoj stopi Europske centralne banke, kojoj se dodaju tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Smatra* da je došlo do povrede članka 6. § 1 Konvencije u odnosu na sva tri postupka.

2. *Smatra*

(a) da tužena država treba, u roku od tri mjeseca od dana kada presuda postane konačna u skladu sa člankom 44., stavkom 2. Konvencije isplatiti slijedeće iznose:

(i) prvom i drugom podnositelju 4.500 eura (četiritisućepeoeura) svakom, na ime nematerijalne štete;

(ii) 2.000 eura (dvijetisućepeura) na ime troškova i izdataka; koji će se iznosi pretvoriti u domaću valutu tužene države (hrvatske kune) prema tečaju važećem na dan namirenja;

(b) da se nakon proteka naprijed navedenog roka od tri mjeseca, pa do namirenja, plaća obična kamata na gornje iznose prema najnižoj kreditnoj stopi Europske centralne banke, kojoj se dodaju tri postotna boda;

3. *Odbija* ostatak zahtjeva podnositelja za pravednom naknadom

Sastavljeno na engleskom i upućeno u pisanom obliku dana 19. prosinca 2002. u skladu s pravilom 77., §§ 2 i 3 Poslovnika Suda.

Soren NIELSEN
Zamjenik Tajnika

Christos ROZAKIS
Predsjednik